



**MINISTERUL EDUCAȚIEI
AL REPUBLICII MOLDOVA**

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți
Facultatea de Litere
Catedra de slavistică

Curriculum disciplinei

«Dialectologia»

Bălți, 2017

Curriculum

a fost discutat în Ședința Catedrei de slavistică

Procesul verbal nr. 10 din 03.05.2017

Șeful Catedrei, conf. univ., dr. _____ Elena Sirota

Curriculumul

a fost aprobat la ședința Consiliului Facultății de Litere

Procesul verbal nr. 12 din 21.06.17

Decanul facultății, conf. univ., dr. _____ Lilia Trinca

Facultatea de Litere

Catedra de slavistică

Domeniul general de studiu: Științe ale educației

Domeniul de formare profesională la ciclul I: Limbi și literaturi

Denumirea specialității: Limba și literatura ucraineană

Administrarea unității de curs:

Codul unității de curs	Credite ECTS	Total ore	L. indiv.	Repartizarea orelor			Forma de evaluare	Limba de predare
				Prel.	Sem.	Lab.		
S.03.O.117	4	60	36	12	12	-	examen	ucraineană

Statutul: disciplină obligatorie

Informații referitoare la cadrele didactice:

Bedonca-Cugal Tatiana, magistră în filologie, asistent universitar

(e-mail: kugal@bk.ru)

Orele de consultații: marți 14⁵⁰ – 16²⁰

Integrarea cursului în programul de studii:

Курсу належить особлива роль у підготовці філолога, оскільки під час його вивчення значно розширюється знання про різні форми існування мови – діалектну і літературну. Передбачає ознайомлення студентів з основними поняттями діалектології, її предметом, завданням, значенням, описом структурних рівнів мови, членуванням української мовної території на діалектні групи і говори, методами збирання і дослідження діалектних матеріалів.

Курс української діалектології націлює на специфіку викладання мовив умовах діалектного оточення. Мета – дати основи теоретичних знань про структуру діалектної мови, її територіальну диференціацію, сформувати навички практичного аналізу діалектних явищ.

Competențe prealabile:

Студенти повинні знати особливості мови рідної місцевості; фонетичну транскрипцію. Студенти повинні закріпити або набути такі навички: записувати зв'язні тексти, слова, словосполучення фонетичною транскрипцією; збирати відомості з історії села, його матеріальну і духовну культуру та ін.

Competențe profesionale:

CP1 Operarea cu fundamentele științelor filologice și ale științelor educației și utilizarea acestor noțiuni în comunicarea profesională.

CP2 Proiectarea și realizarea activităților de cercetare prin demonstrarea unor abilități de control și inovație în domeniul filologic.

CP3 Analiza și sinteza fenomenelor lingvistice și literare din varii perspective (sincronic / diacronic, sintetic / analitic, estetic, cultural / intercultural, disciplinar / interdisciplinar / intradisciplinar / pluridisciplinar / transdisciplinar).

CP5 Evaluarea unor activități intelectuale complexe (de cercetare, educație și formare); monitorizarea activităților curriculare și extracurriculare

CP6 Valorificarea informațiilor, vizînd varii contexte socio-umane și identitar-culturale.

Competențe transversale:

CT1 Aplicarea, în varii contexte instructiv-educative, a principiilor, normelor și valorilor eticii profesionale.

CT2 Determinarea rolurilor și responsabilităților de lucru în echipă și aplicarea tehnicilor de comunicare interpersonală.

CT3 Estimarea parcursului individual de formare continuă; realizarea obiectivelor de formare prin activități de informare, documentare, prin participări la proiecte și programe naționale și internaționale de dezvoltare personală și profesională.

Competențe specifice dezvoltate în cadrul cursului:

Курс, крім теоретичних знань, сприяє поліпшенню творчої самостійної роботи студентів, виробленню навиків наукових досліджень, прищепленню любові до циклу всіх мовознавчих дисциплін, якими необхідно ґрунтовно оволодіти під час навчання майбутньому вчителю.

Практичні заняття становлять важливу частину курсу. На практичних заняттях поглиблюються і закріплюються теоретичні знання, набуті на лекціях. Вміння цілеспрямовано фіксувати й науково пояснювати ті чи інші явища діалектного мовлення, вироблення навичок наукової роботи у процесі збирання й вивчення українського діалектного мовлення стануть у нагоді майбутнім учителям української мови.

Після засвоєння курсу студенти повинні знати: термінологічний апарат діалектології як розділу мовознавства; діалектний поділ сучасної української мови; характерні фонетичні, лексичні та граматичні риси діалектів української мови; сучасні діалектологічні дослідження в україністиці та лінгвістичній науці в цілому.

Після засвоєння курсу студенти повинні вміти: за фонетичними, лексичними та граматичними особливостями визначити, до якого з говорів української мови належить

певний текст; визначати, носієм якого з говорів української мови є мовець, проаналізувавши його мовлення.

Finalitățile cursului:

- навчальні – засвоєння знань з теорії української діалектології;
- професійні – формування у студентів навичок виявлення впливу діалектного оточення на усне й писемне мовлення школярів та ознайомлення їх з особливостями мови в умовах місцевої говірки;
- виховні – виховання у студентів любові до рідного краю, до мови, звичаїв, обрядів свого народу;
- прагматичні – збір науково-достовірних лексичних матеріалів для «Словника діалектних слів моєї місцевості».

Calendarul de desfășurare a cursului:

№	Зміст	Години
ЛЕКЦІЇ		
1	Предмет та завдання діалектології. Діалектологія, її об'єкт і завдання. Основа і структура курсу української діалектології. Особливості функціонування мови в просторі: ареальні опозиції, ареали окремих мовних елементів, ареальні одиниці (говірка, говір, діалект, діалектна група). Соціальні та територіальні діалекти. Описова та історична діалектологія.	2
2	Зв'язок діалектології з іншими науками. Місце діалектології як науки серед інших розділів мовознавства. Значення діалектології для історії мови. Взаємозв'язок діалектології з історією народу, археологією, етнографією, фольклористикою, історією літератури.	2
3	Територіальні діалекти української мови. Групування говорів української мови. Північний діалект, межі поширення, найтипівіші ознаки (фонетичні, морфологічні, лексичні), поділ на групи говорів. Південно-східний діалект, межі поширення, найтипівіші ознаки (фонетичні, морфологічні, лексичні), поділ на групи говорів. Південно-західний діалект, межі поширення, найтипівіші ознаки (фонетичні, морфологічні, лексичні), поділ на групи говорів.	4
4	Говори української мови.	2

	Ареальні одиниці різної підпорядкованості.	
5	Карта українських діалектів, говорів. Визначення ареальних одиниць українських діалектів на основі даних лінгвістичного картографування.	2

№	Зміст	Література	Години
1	<p style="text-align: center;">ПРАКТИЧНІ</p> <p>Діалектна лексика з погляду її походження.</p> <p>Класифікація діалектної лексики.</p> <p>Походження слів в українських діалектах, лексичні групи. Спільнослов'янські діалектні слова, суто місцеві діалектні слова щодо виникнення, запозичені слова (з інших слов'янських та неслов'янських мов).</p> <p>Групування діалектної лексики залежно від загальних лексичних сфер: лексика, що відображає пізнання природи, людини; лексика, що відображає виробничі та соціальні відносини; лексика, що відображає розумову діяльність людини, її почуття, мораль.</p>	<p>1. Бевзенко Степан, <i>Діалектологія</i>, Київ, Вища школа, 1980, ст. 3 – 13</p> <p>2. Дзензелівський Йосип, <i>Конспект лекцій з курсу української діалектології (Вступні розділи)</i>, Ужгород, 1966, ст. 5 – 37</p> <p>3. Кобилянський Броніслав, <i>Діалект і літературна мова</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 11 – 14</p> <p>4. Матвіяс Іван, <i>Українська мова і її говори</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 6 – 31</p> <p>5. Сердега Р., Сагаровський А., <i>Українська діалектологія</i>, Харків, 2011, ст. 30 – 36</p>	4
2	<p>Діалектологія та ономастика.</p> <p>Ареальні одиниці різної підпорядкованості.</p> <p>Таємниці походження топонімічних назв, антропонімів, етимологію яких розкривають діалектні слова.</p>	<p>1. Дзензелівський Йосип, <i>Конспект лекцій з курсу української діалектології (Вступні розділи)</i>, Ужгород, 1966, ст. 27 – 31</p> <p>2. Кобилянський Броніслав, <i>Діалект і літературна мова</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 154 – 166</p>	2

3	<p>Морфологія.</p> <p>Єдність морфологічної системи загальнонародної мови і територіальних діалектів. Розвиток спільних і відмінних рис у діалектній морфології. Різновиди морфологічних відмінностей у системі частин мови. Хитання у роді, залишки двоїни (в іменниках); особливості відмінювання прикметників, членні та нечленні прикметники; архаїчні форми займенників; зворотні дієслова.</p>	<p>1. Бевзенко Степан, <i>Діалектологія</i>, Київ, Вища школа, 1980, ст. 91 – 126</p> <p>2. Матвіяс Іван, <i>Українська мова і її говори</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 125 – 161</p>	6
---	---	--	---

№	Зміст	Література	Години
1	<p align="center">ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА</p> <p>З історії української діалектології. Дослідження діалектів. Взаємодія народних говорів з українською літературною мовою. Історичні нашарування в діалектній лексиці. Групи діалектної лексики з погляду її походження. Найвідоміші програми (питальники) для збирання говіркового фактажу. Методи збирання діалектного матеріалу. Лінгвогеографічні атласи: їх структура, різновиди.</p>	<p>1. Бевзенко Степан, <i>Діалектологія</i>, Київ, Вища школа, 1980, ст. 28 – 31; с. 188 – 193</p> <p>2. Дзендзелівський Йосип, <i>Конспект лекцій з курсу української діалектології (Вступні розділи)</i>, Ужгород, 1966, ст. 38 – 50; с. 50 – 98</p> <p>3. Кобилянський Броніслав, <i>Діалект і літературна мова</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 194 – 267</p> <p>4. Матвіяс Іван, <i>Українська мова і її говори</i>, Київ, Наукова думка, 1990, ст. 125 – 141</p> <p>5. Сердега Р., Сагаровський А., <i>Українська діалектологія</i>, Харків, 2011, ст. 41 – 61</p>	36

Evaluate:

Критеріями оцінювання знань і вмінь студентів є підготовленість до практичних занять, виконання контрольних робіт, засвоєння мінімуму лінгвістичної термінології, виконання завдань для самостійної роботи.

Вивчення дисципліни завершується іспитом.

Приклади питань до іспиту з курсу «Діалектологія»

1. Діалектологія як наука.
2. Зв'язок діалектології з іншими науками.
3. Територіальні діалекти української мови. Північний діалект.
4. Територіальні діалекти української мови. Південно-східний діалект.
5. Територіальні діалекти української мови. Південно-західний діалект.
6. Говори в українській мові.
7. Класифікація діалектної лексики.
8. Діалектна лексика з погляду її походження.
9. Діалектологія і ономастика.
10. Діалектологічне вивчення частин мови.

Приклади екзаменаційних робіт з курсу «Діалектологія»

- 1) *Що таке діалектологія?*
- 2) *Діалектна лексика з погляду її походження.*
- 3) *До слів з розмовної мови доберіть відповідник з літературної:*

Розмовна мова	Літературна мова
Вуйко, пацьорки, кирниця, бараболя, бинда, колиба, губи, соба, гутей, пома, рокія.	Криниця, курінь, картопля, дядько, айва, намисто, виноград, гриби, стрічка, піч, сукня.

- 4) *До поданих слів підберіть літературні слова:*

Бурак, молодиця, зейстри, ватра, пательня, коластра, бринза, каруца, зарзурі, сарака, слабувати.

5) Як у вашій місцевості називають:

хрещений батько	дика яблуня
хрещена мати	лівша
розмовляти	олія
лаврове листя	шипшина
одяг	квасоля
висівки	пасовисько

Приклади екзаменаційних робіт з курсу «Діалектологія»

1. У яких говорах уживаються синтаксичні конструкції типу «нас було двох», «ішло трьох»?

- а) південно-східних;
- б) поліських;
- в) південно-західних.

2. У яких діалектах поширені синтаксичні конструкції зі сполучниками *да, дай, дак, дик*?

- а) південно-західних;
- б) північних;
- в) південно-східних.

3. У якому з наріч спостерігається обмежене вживання сполучника *але* і заступлення його іншими протиставними сполучниками (*а, но (ну), та*)?

- а) південно-східному;
- б) поліському;
- в) південно-західному.

4. У говірках якого типу побутують у родовому відмінкові конструкції з прийменником *л'а* або *л'е*?

- а) північного;
- б) південно-східного;
- в) південно-західного.

5. У яких діалектах зворотна частка *с'а*, не зливаючись із дієсловом, може

виступати як у препозиції, так і в постпозиції?

- а) південно-східних;
- б) південно-західних;
- в) поліських.

6. На які групи поділяють лексичні діалектизми?

- а) власне лексичні, семантичні, етнографічні;
- б) словотвірні, семантичні, етнографічні;
- в) власне лексичні, словникові, етнографічні.

7. Як називаються діалектизми, що означають місцеві реалії й поняття, невідомі поза межами певного говору?

- а) етнографічні;
- б) семантичні;
- в) словникові.

Бібліографія

1. Бевзенко Степан, *Практичні заняття з української діалектології. – Навч.-метод. Посібник для студентів філол. ф-тів, Одеса, 1970*
2. Бевзенко Степан, *Українська діалектологія, Київ, 1980*
3. Дзендзелівський Йосип, *Конспект лекцій з курсу української діалектології (вступні розділи), Ужгород, 1966*
4. Дзендзелівський Йосип, *Конспект лекцій з курсу української діалектології (ч. 1. Фонетика), Ужгород, 1965*
5. Дзендзелівський Йосип, *Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови, Київ, 1984*
6. Жилко Федот, *Нариси з діалектології української мови, Київ, 1966*
7. Кобилянський Броніслав, *Діалект і літературна мова, Київ, Наукова думка, 1990*
8. Матвіяс Іван, *Українська мова і її говори, Київ, Наукова думка, 1990*
9. Сердега Р., Сагаровський А., *Українська діалектологія, Харків, 2011*

